

MASOFAVIY TA'LIM JARAYONIDA TALABALARDA MOTIVATSION HISSINI SHAKLLANTIRISHNING PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Nozimov Jaxongir Toxirovich

Osiyo xalqaro universiteti o'qituvchisi

Annotatsiya: Maqolada masofaviy ta'lim jarayonida talabalarda motivatsiya hissini shakllantirishning psixologik xususiyatlari o'rganiladi. Bu o'quvchilarning faolligini, ishonchini va o'quv muvaffaqiyatini oshirish uchun juda muhim bo'lgan ta'lim jarayoniga motivatsiya muhimligini ta'kidlaydi. Motivatsiya ikkita asosiy omilga asoslanadi: ichki va tashqi motivatsiya. Maqolada motivatsiyani rivojlantirishda o'qituvchi va talaba munosabatlari, texnologiyadan foydalanish va tengdoshlarning o'zaro munosabatlari o'rni ko'rsatilgan. Shuningdek, u avtonomiya va tuzilma o'rtasidagi muvozanatni, aniq kutish va fikr-mulohazalarning ahamiyatini va o'quvchilarda hissiy barqarorlikka bo'lgan ehtiyojni o'rganadi. Hujjat samarali va qo'llab-quvvatlovchi masofaviy ta'lim muhitini yaratishda motivatsiyani mustahkamlash strategiyalarining ahamiyatini ta'kidlash bilan yakunlanadi.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim / o'quv jarayoni / motivatsiya turlari va shakllari / nazariya va yondashuv / masofaviy ta'lim modellari / psixologik qo'llab-quvvatlash

PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF THE FORMATION OF STUDENTS' MOTIVATIONAL FEELING IN THE PROCESS OF DISTANCE EDUCATION

Nozimov Jakhongir Takhirovich

is a lecturer at the Asian international university

Annotation: The article studies the psychological characteristics of the formation of a sense of motivation in students in the process of distance learning. It emphasizes the importance of motivation in the educational process, which is very important for increasing student activity, confidence and academic success. Motivation is based on two main factors: intrinsic and extrinsic motivation. The article shows the role of teacher-student relationships, the use of technology and peer interactions in the development of motivation. It also examines the balance between autonomy and structure, the importance of clear expectations and feedback, and the need for emotional stability in students. The paper concludes by emphasizing the importance of motivation-enhancing strategies in creating an effective and supportive distance learning environment.

Keywords: distance learning / learning process / types and forms of motivation / theory and approach / distance learning models / psychological support

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ МОТИВАЦИОННОГО ЧУВСТВА СТУДЕНТОВ В ПРОЦЕССЕ ДИСТАНЦИОННОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Нозимов Джахонгир Тахирович

преподаватель Азиатского международного университета

Аннотация: В статье изучаются психологические особенности формирования чувства мотивации у студентов в процессе дистанционного обучения. Подчеркивается важность мотивации в образовательном процессе, что очень важно для повышения активности

студентов, уверенности и академической успешности. Мотивация основана на двух основных факторах: внутренней и внешней мотивации. В статье показана роль отношений между учителем и учеником, использования технологий и взаимодействия сверстников в развитии мотивации. Также рассматривается баланс между автономией и структурой, важность четких ожиданий и обратной связи и потребность в эмоциональной стабильности у студентов. В заключение в статье подчеркивается важность стратегий повышения мотивации в создании эффективной и поддерживающей среды дистанционного обучения.

Bugungi kunda masofaviy ta'lim globallashuv va texnologiyalar rivojlanishi davrida muhim ahamiyat kasb etmoqda. Talabalar uchun motivatsiyani saqlab qolish va uni shakllantirish ushbu jarayonning eng dolzarb masalalaridan biridir. Ushbu maqolada, masofaviy ta'lim jarayonida talabalar motivatsiyasini shakllantirishning psixologik xususiyatlari va usullari muhokama qilinadi.

Masofaviy ta'limning psixologik jihatlari...

Masofaviy ta'limda talabalar motivatsiyasi bir qator omillarga bog'liq bo'ladi. Asosiy omillar quyidagilar:

1. **Ichki motivatsiya:** Talabalar o'z qiziqishlari va maqsadlari asosida bilim olishga intilishadi. **Ryan va Deci (2000)** o'zining o'zini belgilash nazariyasida ichki motivatsiya shaxsning tabiiy qiziqishi va o'rganishga bo'lgan ehtiyojidan kelib chiqishini ta'kidlaydi.

2. **Tashqi motivatsiya:** Baholar, sertifikatlar yoki moddiy rag'bat kabi tashqi omillar ta'sir qiladi. Ushbu omillar, **Deci va Ryan** tomonidan ko'rsatilganidek, ichki motivatsiyani pasaytirishi mumkin, lekin to'g'ri boshqarilganda qo'shimcha rag'bat sifatida ishlashi mumkin.

3. **O'z-o'zini boshqarish:** Masofaviy ta'lim talabadan mustaqil ravishda o'qish rejimini yaratishni talab qiladi. **Zimmerman (2002)** o'zini boshqaruvchi o'quvchilarning muvaffaqiyati ko'proq ekanligini ta'kidlagan.

4. **Texnologik muhit:** Interaktiv platformalar va qulay o'quv materiallari motivatsiyani oshirishda muhim rol o'ynaydi. **Mayer (2009)** multimedia o'quv materiallarining o'quvchilar e'tiborini saqlashda va bilimni yaxshiroq o'zlashtirishda yordam berishini ko'rsatgan.

5. **Kognitiv yuklash nazariyasi:** **Sweller (1988)** tomonidan ilgari surilgan bu nazariya, o'quv materiallari talabalarga optimal yuklashni ta'minlash uchun strukturaviy ravishda tashkil etilishi kerakligini ko'rsatadi. Bu, o'z navbatida, motivatsiyani oshiradi.

Motivatsiya shakllantirishning usullari

Masofaviy ta'limda talabalar motivatsiyasini oshirish uchun quyidagi psixologik yondashuvlar tavsiya etiladi:

1. **Shaxsiylashtirilgan yondashuv:** Har bir talabaga individual e'tibor berish orqali ularning ehtiyojlari va qiziqishlarini hisobga olish lozim. **Bandura (1997)** o'z-o'ziga ishonch (self-efficacy) shaxsning qobiliyatlariga bo'lgan ishonchi orqali motivatsiyani oshiradi, deb ta'kidlagan.

2. **Rag'batlantiruvchi tizimlar:** Masalan, o'yinlashgan elementlar (gamification), rag'batlantiruvchi baholar va sertifikatlar motivatsiyani oshirishda yordam beradi. **Deterding va boshqalar (2011)** gamifikatsiya ta'limda ishtirokni oshirishi mumkinligini tasdiqlagan.

3. **Ijtimoiy hamkorlik:** Guruhli ishlash va muhokama jarayonlari talabalarning faolligini oshiradi. **Vygotskiy (1978)** ijtimoiy ta'lim nazariyasida hamkorlikning o'rganish jarayonida markaziy o'rinni egallashini ko'rsatgan.

4. **Ma'naviy qo'llab-quvvatlash:** Talabalar bilan muntazam aloqada bo'lish va ularning psixologik holatini qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyatga ega. **Reivich va Shatte (2002)** rezilliy (chidamlilik)ni rivojlantirish stressni boshqarishga yordam beradi, deb ta'kidlaydi.

5. **Konstruktivizm tamoyillari: Jon Dewey va Piaget (1970)** ta'limda faol ishtirok etish va amaliyot orqali o'rganishni ta'kidlashadi. Bu yondashuv talabalarni jarayonga chuqurroq jalb qiladi va motivatsiyani oshiradi.

Psixologik baryerlarga qarshi choralar

Masofaviy ta'limda talabalar motivatsiyasini pasaytiradigan asosiy muammolar:

- Yolg'izlik hissi;
- O'quv materiallarining murakkabligi;
- Texnik muammolar va qiyinchiliklar.

Bu muammolarga qarshi quyidagi chora-tadbirlar amalga oshirilishi mumkin:

1. **Muloqotni kuchaytirish:** O'qituvchilar va talabalar o'rtasidagi faol aloqani ta'minlash. **Moore (1993)** masofaviy ta'limda transaksion masofa tushunchasi orqali aloqaning muhimligini ta'kidlagan.

2. **Qo'llab-quvvatlovchi resurslar:** O'quv materiallarini soddalashtirish va texnik yordam xizmatlarini takomillashtirish. **Anderson va boshqalar (2001)** masofaviy ta'limda texnologiyaning samarali ishlatilishini ta'kidlashgan.

3. **Motivatsion treninglar:** Talabalarga o'z maqsadlarini aniqlash va ularga erishish yo'llarini o'rgatish. **Locke va Latham (1990)** maqsadni belgilash nazariyasida aniq va o'lchovli maqsadlarning motivatsiyani oshiruvchi rolini ko'rsatgan.

4. **O'qituvchilarni tayyorlash: Salmon (2000)** o'qituvchilarning masofaviy ta'lim muhitida faoliyat ko'rsatish uchun yetarli malakaga ega bo'lishi muhimligini ta'kidlagan.

Xulosa

Masofaviy ta'limda talabalar motivatsiyasini shakllantirish psixologik yondashuvlarni talab qiladigan murakkab jarayondir. Ushbu jarayonda o'quv jarayonini shaxsiylashtirish, rag'batlantirish tizimlarini qo'llash va psixologik qo'llab-quvvatlash muhim ahamiyat kasb etadi. To'g'ri tashkil etilgan ta'lim jarayoni nafaqat bilim olish jarayonini samarali qiladi, balki talabalar motivatsiyasini uzoq muddat davomida saqlab qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nozimov, J. T. (2024). PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN FOR FORMATION OF DEVELOPMENT FOR PREPARATION FOR UNIVERSITY. Multidisciplinary Journal of Science and Technology, 4(5), 575-578.

2. Нозимов Ж. Т. и др. Социально-психологические особенности формирования духовных потребностей в профессиональном развитии студентов // *Science and Education*. – 2024. – Т. 5. – №. 5. – С. 455-459.
3. Nozimov, J. (2019). The use of the trainings in developing intercultural competence in students. In *Психология образования будущего: От традиций к инновациям* (pp. 112-114).
4. Nozimov, J. T., & Usmanova, M. N. (2022). SOCIO-PSYCHOLOGICAL ASPECTS OF INTERNET ADDICTION AMONG STUDENTS. *Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования*, 1(10), 49-51.
5. PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS OF CHILDREN FOR FORMATION OF DEVELOPMENT FOR PREPARATION FOR UNIVERSITY. (2024). *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(5), 575-578. <https://mjstjournal.com/index.php/mjst/article/view/1502>
6. Sattorovich, E. Z. (2024). JINOYAT SODIR ETISHNING IJTIMOIIY-PSIXOLOGIK SABABLAR. *PEDAGOGIK TADQIQOTLAR JURNALI*, 2(1), 103-107.
7. Gulyamov, A. A. (2024). JAMIYATIMIZNING IJTIMOIIY-IQTISODIY, MA'NAVIIY-MADANIY SOHALARIDA OILANING ROLI. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 36(2), 149-153.
8. Azizovich, G. A. (2024). Trade Relations of Population in Bukhara Emirate, Shariah Rules and Regulations in Commercial Affairs, Partnership Relations. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 189-194.
9. Haqqulov, M. Y. O. G. L. (2022). Markaziy Osiyoda ilk diplomatik munosabatlar tarixi. *Science and Education*, 3(10), 385-389.
10. Yunusovich, H. M. (2024). Experiences Related to the Fine Fiber Cotton of Uzbekistan during the Years of Soviet Authority. *EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION*, 4(9), 129-132.
11. Sayfutdinov Feruz Ilniyoz o'g'li. (2023). XX ASR 2-YARMI XXI ASR BOSHLARI ZARAFSHON VOHASIDA ETNOSLARARO MUNOSABATLAR. *TA'LIM VA RIVOJLANISH TAHLILI ONLAYN ILMIY JURNALI*, 3(9), 1–5. Retrieved from <https://sciencebox.uz/index.php/ajed/article/view/7941>
12. Sayfutdinov , F. (2024). MANG'IT AMIRLARI DAVRIDA BUXORO AMIRLIGI ME'MORCHILIK SOHASI RIVOJI. *Modern Science and Research*, 3(10), 620–629. Retrieved from <https://inlibrary.uz/index.php/science-research/article/view/45335>
13. Sadullayev , U. . (2024). MAHALLA: UNDERSTANDING THE CONCEPT. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(4), 376–385.
14. Sadullaev , U. . (2024). USE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN EDUCATION. *Medicine, Pedagogy and Technology: Theory and Practice*, 2(5), 344–352.
15. Rahmonova, S. S. Q. (2024). O 'ZBEKISTONDA AMALGA OSHIRILGAN MA'NAVIIY-MADANIY ISLOHOTLAR DINAMIKASI VA ASOSIY YO 'NALISHLARI. *International scientific journal of Biruni*, 3(2), 95-104.
16. Rahmonova Sanoat Shuhrat qizi. (2024). SPIRITUAL AND EDUCATIONAL REFORMS ARE THE FOUNDATION OF A NEW UZBEKISTAN. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14503228>

17. O Boltayev A GENERAL DESCRIPTION OF THE POLITICAL AND DIPLOMATIC PROCESSES IN CENTRAL ASIA IN THE MIDDLE OF THE 18TH CENTURY. Modern Science and Research 2 (9), 145-149

18. O Boltaev BUKHARA'S CARAVAN TRADE AND ITS ROLE ON THE SILK ROAD Analytical Journal of Education and Development 4 (10), 293-297

19. Элов З.С. Девиант хулқ-атворли ўсмирларда суицидал ахлоқ психологияси//Та'лим va innovatsion tadqiqotlar xalqaro ilmiy metodik jurnal. –Buxoro: 2023. – №/3, – В. 313-318.

20. Элов З.С. Девиант хулқ-атворли ўсмирлар томонидан содир этилаётган ноқонуний ҳатти-ҳаракатларнинг психологик сабаблари// Та'лим va innovatsion tadqiqotlar xalqaro ilmiy metodik jurnal. –Buxoro: 2023. – №/2, – В. 292-296.